

IV.116. Rechtsvragen

STRAFBEDING EN ONTBINDING

Herhaaldelijk heb ik in koopcontracten van bouwterreinen de volgende bepaling zien opnemen:

„In de op den grond te stichten gebouwen mogen niet zijn gevestigd winkels, danshuizen, bordeelen, koffiehuisen", enz. „op verbeurte eener boete van .. . gulden boete".

Bij de lezing daarvan kwam herhaaldelijk de vraag bij mij op: Wanneer de koper in strijd daarmee in het gebouwde toch een winkel, danshuis, bordeel of koffiehuis houdt, kan dan de verkoper alleen de boete vorderen, of kan hij — met terzijdestelling van de boete — zich beroepen op art. 1302 B. W., en de ontbinding der koopovereenkomst vorderen; omdat „een der partijen aan hare verplichtingen niet voldoet".

M.a.w. moet, wanneer een dergelijke bepaling in de akte wordt gemaakt, uitdrukkelijk nog worden bepaald, dat de verkoper afstand doet van het recht, om wegens niet-nakoming ontbinding der koopovereenkomst te vorderen, of is dit onnoodig, doordat door het boete-beding stilzwijgend afstand wordt gedaan van het recht om ontbinding te vragen?

A.

T.

Sluit het strafbeding het recht op ontbinding uit?

Bij de schrijvers vond ik de vraag niet besproken; de rechtspraak is onzeker. Bevestigend beantwoorden haar Rb. Amsterdam 17 Jan. 1866, W. 2794, Hof Noord-Holland 6 Dec. 1866, W. 2877, Rb. Haarlem 10 Oct. 1871, W. 3449. Ontkennend H. R. 24 Dec. 1868, W. 3081, Rb. Utrecht 23 Oct. 1889, P. v. J. 1889, 129, Rb. Arnhem 20 Jan. 1902, W. 7744, ontkennend voorts een geheele reeks uitspraken, ■waar het recht ontbinding te vragen niet werd betwist, maar over het bedrag der te betalen schadevergoeding werd gevochten.

Naar mijn meening is door een strafbeding op zich zelf ontbinding te vragen niet uitgesloten. Volgens art. 1342 B. W. kan de schuldeischer in plaats van de straf de nakoming eischen, art. 1303 geeft dengeen die recht heeft nakoming te vragen, de keus tusschen deze vordering en die tot ontbinding. Daaruit volgt reeds dat de-geen die ondanks strafbeding nakoming mag vorderen ook ontbin-

* Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, no. 2702 (8 October 1921)

*) **Het** is onze bedoeling af en toe als hoofdartikel een uitvoerige beantwoording van de een of andere ingezonden rechtsvraag te geven. Wetenschappelijke pretentie hebben deze stukjes niet. We hopen echter dat deze artikeltjes den lezers, speciaal hun die in de practijk staan, van enig nut zullen zijn.

ding mag verkiezen. Wil men het strafbeding dus in afwijking der wet een bijzondere strekking geven, waardoor het wèl het recht van ontbinding uitsluit, dan is dat stellig geoorloofd, maar moet dan ook duidelijk blijken. Hiermee is niet gezegd, dat ik de beslissing die ik een enkele maal in de rechtspraak aantrof, waarin bij het bedingen van kleine boeten voor bepaalde overtredingen de vordering van art. 1302 uitgesloten werd geacht, onjuist vind. Alleen het motief, waarop die beslissing steunde, deugde niet. Het was niet omdat hier een strafbeding was gemaakt, maar omdat de overtreding zoo weinig belangrijk was dat de vordering moest worden afgewezen. Dat is niets anders dan toepassing van den langzamerhand vastgewortelden regel, dat geringe wanpraestaties de ontbinding niet rechtvaardigen. Het strafbeding kan dan hoogstens dienst doen om aan te toonen dat partijen de overtredingen, waarover het gaat, niet als ernstige wanpraestaties hebben beschouwd.

Hiermee is de gestelde vraag beantwoord: uitsluiting der bevoegdheid ontbinding te vragen is noodig. Ik wil hieraan een andere vastknoopen die meerdere moeielijkheid geeft. Het is deze. Stel de ontbinding wordt toegestaan, wat is dan de schadevergoeding waarop de eis cher recht heeft? Is deze gelijk aan de bedongen straf, of kan zij meer zijn? wellicht ook minder? De rechtspraak is weifelend. Ik wijs op Rb. Amsterdam 18 Nov. 1898, W. 7314. Verkocht is een affaire, waarbij bedongen dat als een der contractanten al is het maar een enkele conditie der overeenkomst niet houdt, hij een boete zal betalen van *f* 1000. De rechtbank wees de vordering tot ontbinding toe, maar beperkt tegen eis cher's zin de schadevergoeding tot *f* 1000. In denzelfden zin Rb. Amsterdam 14 Febr. 1906, W. 8449. Bij een verkoop van huizen verplicht de koper zich tot transport mee te werken en bij verzuim *f* 200 te betalen. Ook hij krijgt bij ontbinding niet meer dan *f* 200 schadevergoeding toegewezen. Anders echter Rb. Amsterdam 22 Juni 1917, W. 10209, N. J. 1917. 1199. Een koper verplicht zich accreditief te stellen en bij verzuim *f* 2000 te betalen. Hij komt in verzuim, de rechter wijst ontbinding toe maar verplicht hem om behalve de *f* 2000 ook de winstderving van den verkooper tot een bedrag van *f* 3500 te vergoeden.

De beslissing dezer vraag hangt vooreerst af van de beslissing die men geeft in de andere door Meijers in den jaargang 1919 van dit Weekblad besproken vraag of de schadevergoeding bij vorderingen uit artt. 1302 en 1303 omvat de schade gevolg van de ontbinding dan wel enkel de schade gevolg van de wanpraestatie. Neemt men het laatste aan, dan is die schade de bij het strafbeding gefixeerde en kan dus ook deze alleen worden gevorderd. Doch als men Meijers' opvatting volgt en den benadeelde recht geeft op de schade door de ontbinding geleden, moet dit dan ook gelden in geval van een strafbeding? Meijers zelf haalt dit geval als een consequentie van zijn opvatting aan, toch is er eenige reden tot twijfel. Het blijft dan toch maar waar, kan men aanvoeren, dat

partijen voor een bepaald verzuim een straf hadden gefixeerd en dat nu op grond van datzelfde verzuim ontbinding wordt uitgesproken met schadevergoeding, dat dus dat verzuim voor dengeen die in wanpraestatie is een grooter nadeel met zich sleept dan partijen hadden bepaald. Hadden wij den Duitschen regel (§ 341 B.G.B.) dat de verbeurde straf als minimum van de schade kan worden opgeëischt, dan zou de zaak anders zijn, maar naar ons recht is toch volgens art. 1285 het eischen van schadevergoeding boven het bedrag der straf uitgesloten.

Ter beslissing van deze vraag moet vooreerst een onderscheiding worden gemaakt. Het kan zijn dat de straf bedongen is niet om de schadevergoeding in geval van wanpraestatie, maar om ook die welke de ontbinding met zich brengt, te vervangen. Dan is het vanzelf sprekend dat alleen de straf en niet meer dan de straf kan worden gevraagd. Dat was het geval in het geding dat de Amsterdamsche Rb. in 1906 besliste. Partijen verklaarden voor het geval van niet-nakoming van de verplichting tot medewerking aan het transport de overeenkomst ontbonden en bepaalden tegelijk de door den kooper verbeurde boete op *f* 200. De ontbinding moest nog in rechte worden uitgesproken, maar terecht wordt de schade tot dat bedrag beperkt. Is echter de straf zuiver op de wanpraestatie gesteld, aan ontbinding niet gedacht, dan meen ik dat niet de straf maar de door de ontbinding geleden schade, ook al bedraagt deze meer dan de straf, kan worden gevorderd. Volgt dat reeds hieruit, dat in het algemeen het deze schade is die bij toepassing van art. 1302 moet worden vergoed, er is juist hier nog een andere grond voor deze beslissing. Bepaling van een straf wil niet zeggen, dat de contracteerende partij door de betaling daarvan van zijn verplichting ontheven is. Zie art. 1342 B. W. Zou men nu aannemen dat het recht op schadevergoeding bij ontbinding beperkt bleef tot het bedrag dat partijen fixeerd, dan kwam dit practisch hierop neer, dat de debiteur zich overal waar practisch reële executie is uitgesloten — dus b.v. in de door den inzender bedoelde gevallen — door betaling der bedongen boete zou kunnen bevrijden. Het strafbeding werd dan in plaats van versterking van de macht van den crediteur een rouwgeld, dat het den debiteur mogelijk maakt terug te treden als hij dit wenscht. En dat is stellig niet de strekking van het beding, integendeel, het is met de strekking gelijk de wet haar begrijpt volkomen in strijd. Voor deze overweging moet het argument wijken, dat zoo de crediteur indirect meer kan krijgen dan partijen bedongen. Ten overvloede kan de geciteerde Deutsche bepaling leeren dat dit met den aard van het strafbeding, gelijk partijen dit opvatten, niet in strijd is.

De eenige moeielijkheid die dan in concreto kan overblijven is deze. Hebben partijen niet met hun strafbeding wèl beoogd het geval van ontbinding te regelen, al hebben zij dat niet uitdrukkelijk bepaald? Dat zich zulk een casuspositie kan voordoen, betwist ik

niet, maar het is een vraag van cōntracts-interpretatie, waarop wij hier niet verder kunnen ingaan.

Ten slotte nog deze vraag: als de schade door de ontbinding geleden nu eens geringer is dan de bedongen boete, wat dan? Ook dan kan m.i. de benadeelde enkel de geleden schade, niet de boete vragen. Deze kan hoogstens dienst doen om het bewijs en de begroting der schade aannemelijk te maken. Bezwaarlijk voor den crediteur is dat echter niet, het staat hem immers volkomen vrij niet de ontbinding te verkiezen, maar voldoening van de bedongen straf te vorderen.

